

Δ. ΚΟΥΛΟΥΡΙΑΝΟΣ: “ΤΟ ΧΡΕΟΣ, Ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΙ ΕΓΩ” – Σειρά Έθνος Κράτος



Άνοιξη του 1962.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου επισκέπτεται την Κορώνη της Μεσσηνίας και μένει στο πατρικό σπίτι του φίλου του Δημήτρη Κουλουριάνου.

Είκοσι χρόνια αργότερα (1982) ναθέτει ως Πρωθυπουργός στον παλιό του φίλο (έγκριτο πια οικονομολόγο και στέλεχος της Παγκόσμιας Τράπεζας) το υπουργείο Οικονομικών.

Η θητεία του Κουλουριάνου ήταν σύντομη (13 μήνες), γεμάτη από «όχι» σε παροχές που θεωρούσε ότι οδηγούσαν σε νέο δανεισμό. Την περασμένη Τετάρτη «Το Βήμα» τον συνάντησε στο κτήμα του στην Κορώνη. Αγρότης πλέον και οινοπαραγωγός στα 81 του χρόνια, αποκάλυψε άγνωστες λεπτομέρειες για τη γέννηση της «χιονοστιβάδας του χρέους» και μίλησε για το «καθατήριο» που θα οδηγήσει στην επόμενη ημέρα.

Αλλιώς φανταζόταν τη δεκαετία του 1980 ο Δημήτρης Κουλουριάνος. «Μετά την πτώση της χούντας, το 1974, υπήρχε διάχυτη ευφορία, νομίζαμε ότι όλα τα προβλήματα θα λυθούν αυτομάτως. Η προσέγγισή μου ήταν ότι το ξεχαρβάλωμα της ελληνικής οικονομίας απαιτούσε μια περίοδο νοικοκυρέματος. Χρειαζόμασταν δύο τετραετίες για να αλλάξουμε τις δομές με μεταρρυθμίσεις και διαρθρωτικές αλλαγές». Γρήγορα αντιλήφθηκε ότι το πράγμα πήγαινε αλλού. «Βρε παιδιά, δεν γίνεται “στις 18 Σοσιαλισμό”, δεν περνάς τόσο εύκολα από ένα σύστημα δυτικό, καπιταλιστικό, σε κάτι άλλο» έλεγε στον στενό κύκλο των

συνεργατών του *Ανδρέα Παπανδρέου* όταν επέμεναν στο σύνθημα «στις 18 Σοσιαλισμό» τις παραμονές του εκλογικού θριάμβου του ΠΑΣΟΚ (18 Οκτωβρίου του 1981).

Μετά τη νίκη ο Παπανδρέου ζήτησε από τον Κουλουριάνο να εγκαταλείψει την Παγκόσμια Τράπεζα και να αναλάβει διοικητής της ΕΤΒΑ. Επιπλέον, του έδωσε θέση στο Κυβερνητικό Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής (ΚΥΣΟΠ). Τον επόμενο χρόνο, στις 4 Ιουλίου του 1982, ο Πρωθυπουργός τού έκανε το τραπέζι στο Καστρί. Του ανακοίνωσε ότι την επόμενη ημέρα θα γίνει ανασχηματισμός και ότι αναλαμβάνει υπουργός Οικονομικών...

«Όταν ήμουν υπουργός Οικονομικών, είδα ότι το χρέος άρχισε να παίρνει διαστάσεις πολλαπλασιαστικές» θυμάται ο Κουλουριάνος. Το 1981 το δημόσιο χρέος έφθανε το 30% του ΑΕΠ – το 1989 ανήλθε σε 72% και σήμερα πλησιάζει το 170%. Το «προπατορικό αμάρτημα» της υπερχρέωσης συνέβη τη δεκαετία του 1980. Το αίτημα της αποκατάστασης όσων ζούσαν αποκλεισμένοι και κυνηγημένοι από το κράτος της Δεξιάς, επί δεκαετίες ολόκληρες, ήταν δίκαιο και κυρίαρχο. Οδήγησε όμως σε νοοτροπίες και πρακτικές που σήμερα θεωρούνται από πολλούς η αρχή των δεινών που υφίσταται τώρα η Ελλάδα. *«Ανησυχούσαμε ποιον έφαγε το βράδυ ο Ανδρέας για να δω την άλλη μέρα τι “επιταγή” θα μου έρθει»* λέει χαριτολογώντας. Με τη λέξη «επιταγή» εννοεί τη βροχή των αιτημάτων για παροχές. Παράγοντες του κόμματος και της κυβέρνησης αποσπούσαν τη συγκατάθεση του Πρωθυπουργού και έμπαιναν με θράσος στο γραφείο του.

«Και μου έλεγαν» θυμάται *«“Εσύ τι το παίζεις; Πρωθυπουργός; Αφού συμφωνεί ο Πρωθυπουργός...”*. Κι εγώ απαντούσα: *“Ο Πρωθυπουργός μπορεί να συμφωνεί αλλά σας είπε να πάτε στον Δημήτρη. Και ο Δημήτρης είναι Καραγεώργη Σερβίας 10”*. Εκεί ήταν αυτός που έπρεπε να πληρώσει, το υπουργείο Οικονομικών».

Η απάντηση του Κουλουριάνου στη βροχή των αιτημάτων ήταν τις περισσότερες φορές αρνητική. *«Χαρακτηριζόμουν πλέον ως συντηρητικός της παλιάς σχολής που ήθελε διόρθωση του συστήματος και όχι ανατροπή!»*...

«Ο Ανδρέας δεν έλεγε ποτέ “όχι”» συνεχίζει ο Κουλουριάνος. «Όταν του μίλαγες στενά για οικονομικά, αρρώσταινε. Με ρωτάνε μερικές φορές: “Μα δεν ήξερε ο Ανδρέας οικονομικά;”. Παραήξερε οικονομικά και γι’ αυτό ακριβώς δεν ήθελε να συζητάει οικονομικά. Γιατί ήξερε ότι εκεί ισχύει η λογική της οικονομικής ανάλυσης». Ο υπουργός που πήγαινε στο γραφείο του με το λεωφορείο και έλεγε «όχι» στις παροχές (κάνοντας έξω φρενών τους συναδέλφους του) δεν άντεξε για πολύ σε αυτή τη θέση. Εμεινε όμως αρκετά για να σχηματίσει εικόνα. «Δημιουργήθηκε μια νοοτροπία, ένας τρόπος σκέψης που είχε αποσυνδέσει την αμοιβή από την προσπάθεια. Η αμοιβή είχε γίνει ένα είδος ανθρώπινου δικαιώματος» λέει σήμερα. «Ακόμη και σε υπηρεσίες όπως η ΕΡΤ, για παράδειγμα, όπου υπήρχε πλεονάζον προσωπικό, ερχόταν ο υπεύθυνος και μου ζητούσε να προσλάβω 1.200. Του έλεγα ότι δεν γίνεται. Μου απαντούσε “τώρα θα βάλουμε δικούς μας”, ανεξαρτήτως αν χρειάζονταν ή όχι». Τα λεφτά όμως δεν υπήρχαν για αθρόες προσλήψεις και η μόνη λύση ήταν ο δανεισμός. «Εκεί τους είπα ότι αυτό παίρνει πλέον τη μορφή της χιονόμπαλας, κάθε βόλτα και μεγαλώνει»...

Ο Κουλουριάνος παραιτήθηκε στις 10 Αυγούστου του 1983.

Προτού γίνει υπουργός ο Κουλουριάνος μετρούσε ήδη 13 χρόνια στην Παγκόσμια Τράπεζα και είχε συμμετάσχει σε αποστολές σε 20 χώρες. «Γι’ αυτό καταλαβαίνω και πώς λειτουργεί σήμερα η τρόικα» μας λέει, «την έχω κάνει αυτή τη δουλειά». Τον ρωτάμε αν θα αντέξει η Ελλάδα μια έξοδο από το ευρώ. «Η έξοδος από το ευρώ θα είναι αυτοκτονία» απαντάει κοφτά.

«Η Ελλάδα βρίσκεται σε τέλμα. Το ένα πόδι είναι χρέος-έλλειμμα, το άλλο πόδι είναι ύφεση-ανεργία. Όταν σηκώνεις το ένα πόδι να ανασάνεις, βουλιάζει το άλλο. Και το αντίστροφο. Μέχρι να βρεθεί μια σχετικά στέρεη βάση να ανεβείς λίγο πιο πάνω.

Βλέπω ότι αυτή τη δεκαετία η χώρα μας θα μείνει σε αυτό το τέλμα. Είναι μια μεταβατική περίοδος, βρισκόμαστε στο Καθαρήριο. Όπως έγραψε ο Δάντης, πρέπει να περάσεις από το

Καθαρήριο για να δεις τον Παράδεισο. Έχουμε σταματήσει ως κοινωνία, ως οικονομία, να παράγουμε. Φτάσαμε να πωλούνται σκόρδα Κίνας στην Κορώνη. Δεν μπορούμε να στηριχθούμε μόνο στις υπηρεσίες και στις ελπίδες ότι θα έρθουν ξένες επενδύσεις. Η νοοτροπία δεν αλλάζει από τη μια μέρα στην άλλη, δεν αλλάζει με νόμους και με ρητορεία. Η παλιά εποχή τέλειωσε»

Αναμνήσεις-Συνδέθηκε με τον Ανδρέα, τον πάντρεψε ο Γιώργος

«Με τον Ανδρέα γνωριστήκαμε το 1959, όταν υπηρετούσα στην Τράπεζα της Ελλάδας, στη Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών που είχε φτιάξει ο Ζολώτας. Εχει έρθει από το Μπέρκλεϊ με άδεια μελετών. Θέμα της μελέτης του ήταν το γιουγκοσλαβικό σύστημα της αυτοδιαχείρισης. Είχε μεγάλη εκτίμηση προς τον Τίτο, γιατί μεταξύ των άλλων ήταν εναντίον του σοβιετικού κατεστημένου. Συγχρόνως είχε μεγάλη εκτίμηση, για να μην πω και θαυμασμό, για τον Περόν της Αργεντινής»

Την επόμενη χρονιά, το 1960, ο Κουλουριάνος βρέθηκε με κρατική υποτροφία για μεταπτυχιακές σπουδές στο Μπέρκλεϊ. Καθηγητής του σε δύο μαθήματα το 1960 ήταν ο κοσμήτορας του Πανεπιστημίου, ο Ανδρέας Παπανδρέου. «Ήταν πάρα πολύ καλός δάσκαλος, πολύ αγαπητός από τους φοιτητές, και έχαιρε μεγάλης εκτίμησης στο Μπέρκλεϊ» θυμάται ο Κουλουριάνος. «Ακόμη και αν ο φοιτητής έκανε μια ερώτηση που ήταν λιγάκι ανόητη, ο Ανδρέας δεν τον έβαζε στη θέση του. “Είναι λάθος ερώτηση αλλά είναι προς τη σωστή κατεύθυνση” έλεγε. Από αυτό καταλαβαίνεις πόσο διπλωματικά χειριζόταν τη σχέση με τους φοιτητές».

Οι δύο άνδρες συνδέθηκαν στο Σαν Φρανσίσκο με στενή φιλία. Τον Ιούνιο του 1967 έγινε ο γάμος του Δημήτρη Κουλουριάνου με τη σύζυγό του Ρούλα. Ο Ανδρέας είχε υποσχεθεί να τους παντρέψει. Τους πρόλαβε όμως η χούντα. Την ημέρα του γάμου ήταν έγκλειστος στις φυλακές Αβέρωφ. Αναγκαστικά, στον γάμο εκπροσώπησε τον Ανδρέα ο 15χρονος τότε γιος του: ο σημερινός πρωθυπουργός **Γιώργος Παπανδρέου**. Το 1985 ο Κουλουριάνος αρνήθηκε να επιστρέψει στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και συνέχισε τη διεθνή σταδιοδρομία του ως πρέσβης της Ελλάδας στον ΟΟΣΑ

(1986-1990) και αργότερα (από το 1991 ως το 1993) ως αναπληρωτής διευθυντής στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD). Με τον Ανδρέα δεν ξαναβρέθηκαν μετά τη δεκαετία του 1980. «Όταν έμαθα τον θάνατο του Ανδρέα» θυμάται, «έκοψα ένα λουλούδι από τον κήπο του πατρικού μου σπιτιού στην Κορώνη και ανέβηκα στη Μητρόπολη»...